

Επιμορφωτική Συνάντηση
Εκπαιδευτικών Κλάδου ΠΕ 04,
8 Σεπτεμβρίου 2017,
ΠΤΕΚ Καβάλας

Δημιουργικές Εργασίες στο Γενικό Λύκειο

Δημήτριος Θεοδωρίδης, Δρ Φυσικός
Δέσποινα Παπαδοπούλου Δρ Χημικός

Μέρος πρώτο:

Η έννοια της δημιουργικότητας και η δημιουργική εργασία

Ποιο είναι το ζητούμενο;

Οι Δημιουργικές Εργασίες που καλούνται να εκπονήσουν οι μαθητές και μαθήτριες στο Λύκειο συνδέονται αναπόσπαστα με την **έννοια της δημιουργικότητας**.

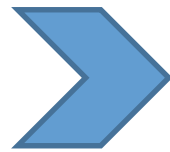
Αυτό που επιδιώκεται είναι να εργαστούν οι μαθητές με δημιουργικό τρόπο

Ποια είναι τα γνωρίσματα μιας δημιουργικής δραστηριότητας;

(1989: 1332)

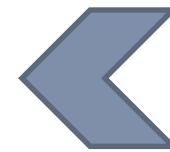

«μορφή δράσης του ανθρώπου που αποσκοπεί στη δημιουργία **ΠΟΙΟΤΙΚΑ ΝΕΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΑΞΙΩΝ**».

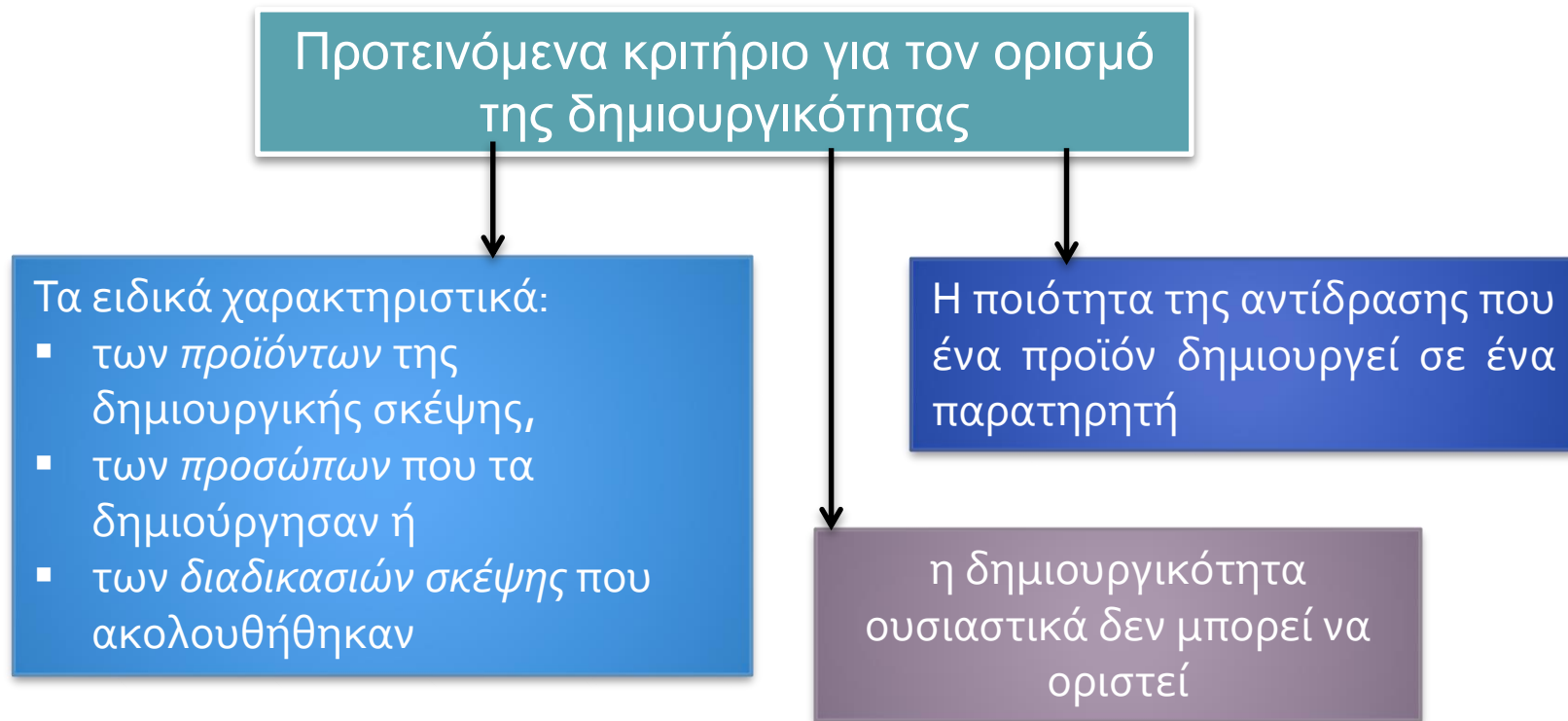
«... η **ικανότητα προσαρμογής** των γνώσεων και δεξιοτήτων στη νέα κατάσταση»

Οι «νέες αξίες» που παράγονται από τους μαθητές και μαθήτριες δεν προορίζονται άμεσα για την κοινωνία, αλλά **αφορούν πρωτίστως τον ίδιο τους τον εαυτό.**

Οι έρευνες για τη δημιουργικότητα

Υπάρχουν πολλά προβλήματα και αντιπαραθέσεις σε ό,τι αφορά τον **εννοιολογικό προσδιορισμό** της δημιουργικότητας. Οι πρώτες προσπάθειες εντοπίζονται στη δεκαετία του 1950.

Μερικοί ορισμοί

«ένα δημιουργικό άτομο **λύνει προβλήματα, σχεδιάζει προϊόντα ή θέτει νέα ερωτήματα** εντός ενός **πεδίου** με τρόπο που αρχικά θεωρείται ασυνήθης αλλά καθίσταται περιστασιακά αποδεκτός τουλάχιστον για μια πολιτισμική ομάδα».

(Gardner 1996: 145)

Τα άτομα δεν είναι δημιουργικά (ή μη δημιουργικά) εν γένει: «είναι δημιουργικά **σε συγκεκριμένα πεδία πραγμάτωσης** και απαιτούν να επιτύχουν την εμπειρογνωμοσύνη σε αυτά τα πεδία αρκετά πριν κατορθώσουν να εκτελέσουν μια σημαντική δημιουργική εργασία».

Μία άλλη προσέγγιση

Η **κοινωνικο-πολιτισμική προσέγγιση** της δημιουργικότητας κατά Glăveanu:

Η αλληλεξάρτηση ανάμεσα στα **άτομα** και το **κοινωνικο-πολιτισμικό τους περιβάλλον** έχει μεγάλη σημασία για να κατανοήσει κανείς την έννοια της δημιουργικότητας

Ο **διάλογος** καθίσταται εργαλείο για την **ανάπτυξη διαδικασιών δημιουργικότητας** μέσα από τη **συνεργασία** διαφορετικών προσώπων (δημιουργικότητα μέσω της συνεργασίας)

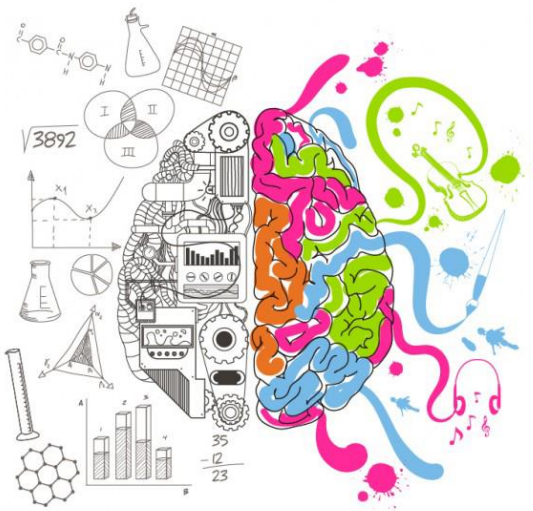

Πολιτισμικά συμβολικά **στοιχεία** οδεύουν προς τη διαμόρφωση της υφής και του **χαρακτήρα** των νέων **προϊόντων** της δημιουργικότητας.

Δημιουργικότητα και νοημοσύνη

Δύο εύλογα ερωτήματα:

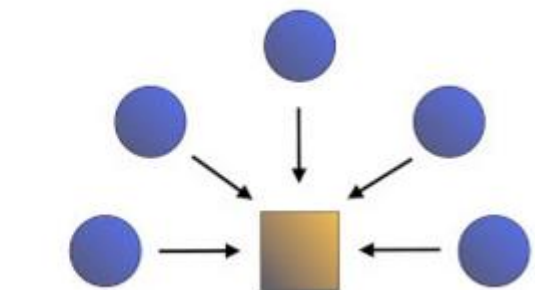
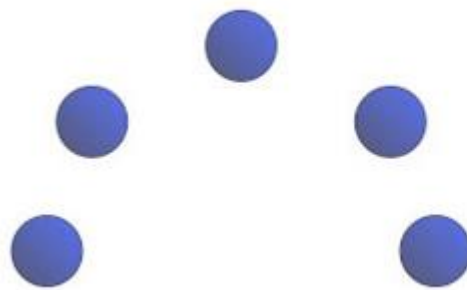
- @ το άτομο με υψηλή νοημοσύνη είναι απαραίτητα και δημιουργικό;
- @ το δημιουργικό άτομο έχει απαραίτητα και υψηλή νοημοσύνη;

- @ Οι δημιουργικοί μαθητές δεν ήταν κατ' ανάγκην και οι έχοντες την πλέον υψηλή νοημοσύνη.
- @ Έχει διαπιστωθεί μία θετική αλλά χαμηλή συνάφεια ανάμεσα στο βαθμό νοημοσύνης και δημιουργικότητας.

Δημιουργικότητα και αποκλίνουσα σκέψη

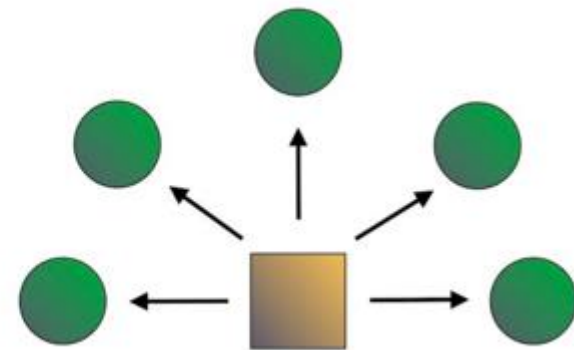
**Συγκλίνουσα
σκέψη**

**Αποκλίνουσα
σκέψη**

Πρόβλημα

τα **τεστ νοημοσύνης** δεν καταμετρούσαν τη δημιουργική σκέψη αλλά σε αρκετές περιπτώσεις την καταδίκαζαν

Πως αξιολογείται η δημιουργικότητα;

@ Σύμφωνα με μία έρευνα η δημιουργικότητα πρέπει να αξιολογείται σύμφωνα με **τέσσερα κριτήρια**:

Καινοτομία: το προϊόν πρέπει να είναι ασυνήθιστο και πρωτότυπο

Καταλληλότητα: το προϊόν να ταιριάζει στο συγκεκριμένο πλαίσιο αναφοράς του

Διαφοροποίηση: να υπάρχει ριζική μεταβολή στην προσέγγιση του θέματος ή στο χειρισμό ενός υλικού

Συμπύκνωση: Το προϊόν να έχει μια «συνοπτική ισχύ»

Στο σχολείο πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι..

- ⓐ Η έννοια και οι μορφές της δημιουργικότητας διαφέρουν σε συνάρτηση με την **ηλικία** και το **βαθμό ωρίμανσης** του ανθρώπου
- ⓐ Εκφράζονται **αμφιβολίες** για το αν τα παραπάνω κριτήρια μπορούν να εφαρμοστούν και σε μια **μαθητική εργασία**
- ⓐ Προτείνεται τα κριτήρια να χρησιμοποιηθούν **χωριστά** και όχι σωρευτικά
- ⓐ Αν όμως, όπως υποστηρίζουν, χρησιμοποιηθούν χωριστά, μπορεί να ληφθεί υπόψη και το **αναπτυξιακό επίπεδο**

Τα κίνητρα της δημιουργικότητας

Οι άνθρωποι κινητοποιούνται σε μια δημιουργική δραστηριότητα:

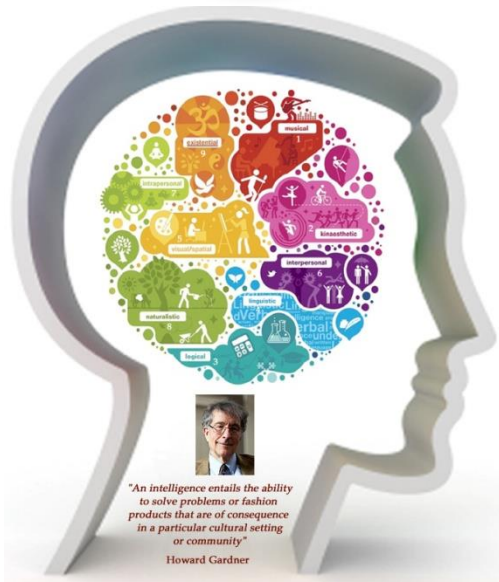
- ❑ από **εσωτερικό ενδιαφέρον** και για να απολαύσουν αυτή τη δραστηριότητα
- ❑ από κάποιο **στόχο** που κάποιοι άλλοι θέτουν γι' αυτούς

Σε ότι αφορά στην τυπική εκπαίδευση είναι εξαιρετικά δύσκολο να δραστηριοποιούνται όλοι οι μαθητές και μαθήτριες από εσωτερικά κίνητρα, οπότε καθίσταται αναγκαίος **ο συνδυασμός εσωτερικών και εξωτερικών κριτηρίων**.

Θεωρίας της Πολλαπλής Νοημοσύνης του Gardner

Πρόκειται για μία **κριτική** απέναντι στην άποψη ότι ένας άνθρωπος γεννιέται με μια μόνο νοημοσύνη, την οποία δεν έχει τη δυνατότητα να αλλάξει και την οποία οι ψυχολόγοι μπορούν να μετρήσουν.

Σύμφωνα με τη θεωρία αυτή η νοημοσύνη μας χωρίζεται σε **εννιά τομείς** οι οποίοι έχουν την έδρα τους σε **διαφορετικά σημεία του εγκεφάλου μας**. Είναι εξίσου σημαντικοί, όχι όμως και το ίδιο αναπτυγμένοι σε κάθε άτομο.

Σχολείο και πολλαπλή νοημοσύνη

Το σχολείο επικεντρώνεται στην καλλιέργεια δύο μόνο ευφυϊών της γλωσσικής και λογικομαθηματικής αφήνοντας σε δεύτερη μοίρα τις υπόλοιπες

Ζητούμενο κατά τη διδασκαλία είναι **να αποδίδεται σημασία σε όλα τα είδη νοημοσύνης** και να εντοπίζονται οι **ιδιαίτερες δυνατότητες** κάθε μαθητή. Η οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού θα πρέπει να αξιοποιεί τα περισσότερα είδη νοημοσύνης.

Μέρος δεύτερο:

Η Δημιουργική Εργασία στο Λύκειο

Νομοθετικό πλαίσιο

(Ν. 1566/1985),

Σκοπός της πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης είναι να συμβάλει στην **ολόπλευρη, αρμονική και ισόρροπη ανάπτυξη** των διανοητικών και ψυχοσωματικών δυνάμεων των μαθητών, ώστε, ανεξάρτητα από φύλο και καταγωγή, να έχουν τη δυνατότητα να εξελιχθούν σε **ολοκληρωμένες προσωπικότητες** και να ζήσουν δημιουργικά.

Βασικές επιδιώξεις

Νομοθετικό πλαίσιο για την παιδεία στην Ελλάδα.

«να καλλιεργούν και να αναπτύσσουν **αρμονικά το πνεύμα και το σώμα τους**, τις **κλίσεις**, τα **ενδιαφέροντα** και τις **δεξιότητές** τους, [...] να αντιλαμβάνονται και να συνειδητοποιούν την κοινωνική αξία και **ισοτιμία της πνευματικής και της χειρωνακτικής εργασίας**»

«να ενημερώνονται και να ασκούνται πάνω στη σωστή και ωφέλιμη για το ανθρώπινο γένος χρήση και **αξιοποίηση των αγαθών** του σύγχρονου πολιτισμού».

Βασικές επιδιώξεις

«... να αναπτύσσουν δημιουργική και κριτική σκέψη και αντίληψη συλλογικής προσπάθειας και συνεργασίας, ώστε να αναλαμβάνουν πρωτοβουλίες και με την υπεύθυνη συμμετοχή τους να συντελούν αποφασιστικά στην πρόοδο του κοινωνικού συνόλου και στην ανάπτυξη της πατρίδας μας».

«να κατανοούν τη σημασία της τέχνης, της επιστήμης και της τεχνολογίας, να **σέβονται τις ανθρώπινες αξίες** και να **διαφυλάσσουν και προάγουν** τον πολιτισμό

«να αναπτύσσουν **πνεύμα φιλίας και συνεργασίας** με όλους τους λαούς της γης, προσβλέποντας σε έναν κόσμο καλύτερο, δίκαιο και ειρηνικό».

Ένα νέο παιδαγωγικό εργαλείο

Οι **Δημιουργικές Εργασίες**, προσαρμοσμένες στο επίπεδο ωριμότητας και στις ανάγκες των μαθητών και μαθητριών του Λυκείου μπορούν να **υπηρετήσουν τις προηγούμενες επιδιώξεις.**

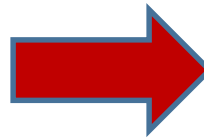
Η εφαρμογή των Δ.Ε. μπορεί να ευνοήσει:

- @ την οικοδόμηση μιας **κοινότητας μάθησης** στο πλαίσιο της,
- @ τη δημιουργία **πιο θετικών και συνεργατικών σχέσεων** μεταξύ των μελών της,
- @ την εξοικείωση με τις απαιτήσεις και τις προϋποθέσεις του **επιστημονικώς εργάζεσθαι**,
- @ την καλλιέργεια των **δεξιοτήτων αξιοποίησης της βιβλιοθήκης** (*library skills*)
- @ την ανάπτυξη **επικοινωνιακών δεξιοτήτων** των μαθητριών και μαθητών

Δημιουργική εργασία, ισότητα και κοινωνική δικαιοσύνη

Η σχολική δραστηριότητα γύρω από τη δημιουργικότητα και τους τρόπους ανάπτυξής της πρέπει να αφορά κάθε παιδί **χωρίς διακρίσεις και αποκλεισμούς.**

Δημιουργικές
Εργασίες

Μία διδακτική πρακτική συμβατή με την έννοια της **κοινωνικής δικαιοσύνης** που οδηγεί σε αποτελεσματικότερα μαθησιακά αποτελέσματα.

Το αποτέλεσμα της Δημιουργικής Εργασίας

Στην τελική του εκδοχή το αποτέλεσμα της Δημιουργικής Εργασίας μπορεί να πάρει ποικίλες μορφές, όπως:

- το συνεχές κείμενο, ενδεχομένως διανθισμένο με εικόνες, διαγράμματα, πίνακες κ.λπ.,
- το καλλιτεχνικό έργο,
- τραγούδι,
- αφίσα,
- πόστερ,
- κατασκευή,
- κοινωνική / πολιτισμική παρέμβαση

Πρωτοτυπία, ευρηματικότητα

Ιδεατά μια Δημιουργική Εργασία πρέπει να διακρίνεται από **πρωτοτυπία, ευρηματικότητα, φαντασία.**

Η πρωτοτυπία και η ευρηματικότητα μπορεί να αφορούν **τον τρόπο με τον οποίο τίθενται τα προβλήματα, οργανώνεται η απάντηση σε αυτά** και **διαμορφώνεται το τελικό πλαίσιο των απαντήσεων.**

εύλογο ερώτημα

Πως προκύπτει το νέο / καινοφανές στοιχείο;

Σε σύγκριση με αντίστοιχες απόπειρες στο ευρύτερο κοινωνικό πλαίσιο ή στο στενό κύκλο του σχολείου ή ακόμα στην εκπαιδευτική προϊστορία του ίδιου του παιδιού;

Φαντασία

Σημεία προβληματισμού....

Πρέπει να καταριφθούν **περιοριστικές αντιλήψεις** για τη φαντασία, που αναγνωρίζουν τη σημασία της σε ορισμένες μόνο περιοχές του σχολικού προγράμματος (π.χ. στις καλές τέχνες), ενώ ο ρόλος της είναι σημαντικός σε όλες τις περιοχές του.

Ο τρόπος οργάνωσης της διδασκαλίας στο σχολείο αφήνει ελάχιστα περιθώρια να εκτιμηθεί η σημασία της φαντασίας και να αξιοποιηθεί παιδαγωγικά.

Τι εμποδίζει τη δημιουργικότητα;

Βασικό ρόλο διαδραματίζει το **περιβάλλον** στο οποίο συντελείται η μάθηση, φυσικό και διανοητικό

Οι αρνητικοί παράγοντες που εμποδίζουν την εκδήλωση της δημιουργικότητας διακρίνονται σε δύο τύπους:

- ⓐ στα εσωτερικά εμπόδια και
- ⓐ στα εξωτερικά.

Οι εκπαιδευτικοί μπορούν να βοηθήσουν τους μαθητές με τις κατάλληλες παρεμβάσεις τους να απαλλαγούν από αυτά.

Παιδαγωγικές τεχνικές

Στις παιδαγωγικές τεχνικές που συνήθως αξιοποιούνται για την προαγωγή της δημιουργικότητας στο σχολείο, συνήθως συμπεριλαμβάνεται:

↳ ο καταιγισμός ιδεών

εκτίθενται ιδέες χωρίς τυπικούς περιορισμούς σε ένα κλίμα αποδοχής και απουσίας επικρίσεων

↳ η δημιουργική επίλυση προβλήματος

- συγκέντρωση πληροφοριών σχετικά με ένα πρόβλημα,
- σαφής διαμόρφωση ενός ειδικού ερωτήματος / προβλήματος προς επίλυση,
- δημιουργία πιθανών λύσεων,
- αξιολόγηση των λύσεων που έχουν προταθεί και η αξιοποίηση της τελικής λύσης.

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών έχει **πρωταρχική σημασία** όσον αφορά τη **διαμόρφωση του κατάλληλου κλίματος** στη σχολική τάξη για την ανάπτυξη δημιουργικής δραστηριότητας

Η εφαρμογή των δημιουργικών εργασιών είναι ουσιαστικά μία **προκλήση.**

Ορισμένα σημεία που αξίζει να αντιμετωπίζονται με προσοχή από τους/τις εκπαιδευτικούς, εφόσον επιθυμούν να βοηθήσουν τα παιδιά να εκφράσουν φυσικά και αβίαστα τη δημιουργικότητά τους (Mayesky, 1998) είναι.....,

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών

- Βοήθησε τα παιδιά να αποδέχονται την αλλαγή
- Βοήθησε τα παιδιά να συνειδητοποιήσουν ότι κάποια προβλήματα **δεν έχουν εύκολες απαντήσεις**
- Βοήθησε τα παιδιά να αναγνωρίσουν ότι πολλά προβλήματα έχουν **πολλές πιθανές λύσεις.**
- Βοήθησε τα παιδιά να μάθουν να κρίνουν και να αποδέχονται τα συναισθήματά τους
- **Αντάμειψε** τα παιδιά για τη δημιουργικότητά τους

Ο ρόλος των εκπαιδευτικών

- Βοήθησε τα παιδιά **να αισθάνονται χαρά** μέσα στη δημιουργική παραγωγή τους και στην εργασία τους πάνω σε ένα πρόβλημα
- Βοήθησε τα παιδιά **να εκτιμήσουν** τους εαυτούς τους για τη **διαφορετικότητά** τους
- Βοήθησε τα παιδιά **να αναπτύξουν επιμονή** – να μην εγκαταλείπουν στις δυσκολίες

Ευχαριστούμε για την
προβοχή!!

Δικτυογραφία

1. <http://www.iep.edu.gr/el/component/k2/content/37-synthetikes-ergasies>
2. https://www.slideshare.net/teafun_fem/ss-71037055
3. http://educpsychology.blogspot.gr/2009/12/blog-post_4824.html
4. <https://gellym.pressbooks.com/chapter/5-1-%CE%B7-%CE%AD%CE%BD%CE%BD%CE%BF%CE%B9%CE%BI-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%B9%CE%BA%CF%8C%CF%84%CE%B7%CF%84%CE%BI%CF%82/>
5. <https://www.slideshare.net/pntiveri/ss-45312865>
6. <http://ekfe-chalandr.att.sch.gr/Advisors/Apostolopoulos/KA-StudentWorks.html>